

Een zeer bijzondere vangst van een boerenzwaluw

R.G. (Rob) Moolenbeek

Heden ten dage is bekend dat Boerenzwaluwen 's winters niet in de modder kruipen maar een lange trektocht ondernemen naar Afrika. Dit weten we omdat we sinds 2011 vogels ringen in Nederland. Ook in het Gooi e.o. ringen we jaarlijks vele honderden oude en jonge Boerenzwaluwen. We volgen daarmee de stand, de mogelijke doodsoorzaken en de verspreiding.

Inmiddels weten we aardig wat. We krijgen jaarlijks meldingen van terugvangsten uit België, Frankrijk en Spanje. Maar hierna komt Afrika en dan worden de meldingen schaars. De eerste vondst van een Nederlandse Boerenzwaluw ten zuiden van de Sahara betrof een op 28 juni 1939 als nestjong geringd exemplaar uit Oud-Loosdrecht. Deze zwaluw werd gevonden op 5 oktober 1939 en aangetroffen in het toenmalige Belgisch Congo, nu Congo-Kinshasa (informatie Stichting Hirundo). Een afstand van minimaal 6496 km legde deze jonge vogel af. Er zijn inmiddels ook terugmeldingen van Nederlandse Boerenzwaluwen uit Zuid-Afrika, een afstand van meer dan 9000 km.

Behalve dat er in Nederland vogels worden geringd, beschikken we het laatste decennium ook over geolocators die worden aangebracht (zie in de vorige *Korhaan* het artikel van Schippers & Van den Berg over geolocators bij de Kleine Karekiet). Daardoor kunnen we in veel kortere tijd heel veel aanvullende informatie te weten komen. Zo is nu bekend dat vanwege enorme zandstormen in de Sahara de terugtrek van Boerenzwaluwen grote hinder en vertraging kan oplopen. Dit heeft extra sterfte en/of twee tot drie weken latere aankomst in Nederland tot gevolg. Ook zal de bevolkingsexplosie in Afrika de komende decennia grote negatieve gevolgen op trekvogels hebben (zie het themanummer van *Limosa* getiteld *Sahel*, 2019). Tegelijkertijd moeten we ook de hand in eigen boezem steken en het huidige vol bouwen van Nederland niet vergeten.

Om een beter inzicht in de Afrikaanse winterverblijfplaatsen te krijgen werd op instigatie van Vogelbescherming Nederland in 2007/2008 gestart met het 'Zambia Barn Swallow Project'. Doel was vooral om de slaapplekken in kaart te brengen en de lokale bevolking educatie over zwaluwen te geven. Dit project duurde tot 2013/2014 en totaal werden er in al die jaren in Afrika meer dan 25.000 Boerenzwaluwen geringd. Uitvoerige verslagen kunt u vinden op de website van de Stichting Hirundo. In 2013/2014 werden er in Zambia 2524 Boerenzwaluwen geringd.

Op 23 januari 2014 ringde Bennie van den Brink, de grote 'motor' achter het Boerenzwaluwenonderzoek in Nederland, op een slaapplek bij de Mafundzalo Ranch, Kabwe, Zambia een Boerenzwaluw (na 1kj) met ring AU 81175. Die vangst kreeg een heel interessant vervolg. Op 21 juli 2019 ving Harry de Rooy op de slaapplek in Oud Valkeveen een volwassen mannetje. Ik las de ring VT Arnhem AU 81175 af en wist dat deze vogel niet door ringers van ons ringstation geringd was. Enige tijd later werd gemeld dat deze vogel op 23 januari 2014 in Zambia geringd was. Dat is zo'n 7713 km verwijderd van Naarden. Deze zwaluw heeft dus in 2013 in ieder geval 8.000 km gevlogen, in 2014 tot en met 2018 jaarlijks 16.000 km en in 2019 in ieder geval weer 8.000 km. Totaal heeft deze vogel tijdens de voor- en najaarstrek bijna 100.000 km gevlogen: meer dan tweemaal de aarde rond! En dat voor een vogeltje van 18 gram! Dergelijke terugvangsten maken ze natuurlijk niet vaak mee.

Boerenzwaluw | Wim Smeets

Boerenzwaluw | Jaap Bikker

Boerenzwaluw | Hugo Weenen

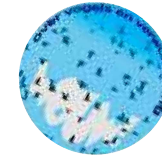
Jonge Boerenzwaluwen | Yvette Kusters

Jonge Boerenzwaluwen | Hans Hover

En weg zijn ze

Ronald Hermsen

E-mail van een vriend uit Haren (Groningen)

"Ha Ronald, Al ruim twee weken heb ik Staartmezen op mijn balkon. Het begon met een groepje van drie, dat steeds heel gebroederlijk neerstreek op het stokje bij de pindakaas. Maar na een aantal dagen kwamen er nog een paar bij. Toen viel mij iets bijzonders op, eentje met een heel witte kop." Die heb ik daarna op diverse dagen weer teruggezien. Inmiddels dacht ik dat ze echt vertrokken waren, maar nu net verschenen ze weer. Precies hetzelfde koppeltje als op de foto! Ze zijn zo sierlijk. Zowel qua verschijning als in hun dwarrelige manier van vliegen. En ze zijn nooit alleen."

Een dag later zit ik aan mijn tafel te werken achter mijn laptop en kijk even op en uit mijn raam: twee Staartmeesjes op het iele boompje dat daar staat. Twee maar. Meestal zie je ze in grotere families snel en rusteloos foerageren onder het voortdurend uiten van ijle roepjes. Ik ben al lang blij: wat een leuke,

Staatmees en Witkoppige Staatmees | Theo Steur

vertederende vogeltjes zijn het toch. Bolletjes op een steeltje. Ik denk dat de bedenker van de lolly heel goed naar Staartmeesjes heeft gekeken.

Rusteloos en vliegensvlug – maar niet schuw – draaien ze zich om het boompje. Ze fleuren deze grauwe regendag toch maar mooi op. En dat terwijl bij de eerste, snelle oogopslag hun kleuren niet eens goed tot me doordringen. Ze lijken zo wit als IJsland (in de winter). Wellicht is het misschien juist dat zuivere wit dat het grauw om hen heen opluistert, alsof ze uitgelicht voor een kleurloos decor zitten. Als mini-acrobaten balanceren ze op en hangen ze onder het draaddunne twijgje. Doordat ze even blijven 'hangen', zie ik nu ook prachtig hun kleurschakeringen: de roze-bruine waas op het buikje, het bruin- roze op de schouder, de zwartachtige staartveren en de bruin- en zwarttinten op de vleugel. En weg zijn ze. Je weet dat het ieder moment kan gebeuren, maar het plotselinge verdwijnen komt toch altijd

onverwacht. Maar goed, het werd sowieso tijd om weer aan de slag te gaan. Vogels kijken is leuk, maar er moet wel brood op de plank komen.

"Als kleine ekstertjes vliegen ze door 't hout, balanceerend met hun lange staarten," schrijft Jac. P. Thijsse in Het Vogeljaar. Dat vind ik mooi gezegd, "als kleine ekstertjes". Een mooie, rake observatie. En dan dat petieterige snaveltje – 'snavel' is eigenlijk al een te groot woord, vind ik. Ongelooflijk dat ze daar ook nog insecten, rupsen en zaadjes mee weten te pakken. Het lijkt me zoiets als met afgekloven vingernagels een splinter uit je huid proberen te peuteren. Toch lukt het ze blijkbaar, want ze zijn er nog. Al neemt de soort de laatste tien jaar wel met ongeveer vijf procent per jaar af (Sovon). Oorzaak onbekend, maar triest is het wel! Ik zou trouwens heel graag nog eens een Staartmezenest zien, Hoge School-nestbouwkunst heb ik me laten vertellen.

Staatmees | Wim Smeets

"Mijn vriend dacht/hoopte dat dit een Witkopstaartmees was, maar volgens meerdere ervaren vogelaars is het dit waarschijnlijk niet. Het wit van het kopje lijkt niet contrasterend en 'sneeuwwit' genoeg en tevens vanwege de vlekjes achter het oog en in de hals. Het wordt dan een Witkoppige Staartmees genoemd."